

Hoe Mark Rutte uit vorm raakte en te laat de aftocht blies

Posted on 8 oktober 2024 by Hans Wansink

Ron Fresen is al met pensioen als duider van de Haagse politiek bij het *NOS Journaal* als hij midden oktober 2023 wordt gebeld door Kees Berghuis. De VVD-spindoctor vraagt of het misschien een goed idee is als Mark Rutte langskomt bij het lokale radioprogramma *Spuigasten* van Den Haag FM. Het is midden in de campagne voor de vervroegde Tweede Kamerverkiezingen van 22 november, noodzakelijk wegens de val van het vierde kabinet-Rutte over het migratiebeleid.

Wat heeft Rutte te melden? Berghuis laat Fresen, die het radioprogramma presenteert als toegift na 35 jaar journalistiek in de frontlinie, weten dat Rutte wil praten over zijn premierschap en over de vraag of hij niet eerder had moeten stoppen. Het antwoord zal ongetwijfeld 'ja' zijn, vermoedt Fresen. Niettemin: groot nieuws.

NOS-collega Wilma Borgman, met wie Fresen werkt aan het portret van Rutte als premier, dat zou verschijnen onder de titel *Het raadsel Rutte*, vermoedt dat de bekentenis bedoeld is om de weg vrij te maken voor Dilan Yeşilgöz, zijn opvolger.

‘Ze willen duidelijk maken dat zijn fouten niet aan haar kleven. Yeşilgöz kan de VVD daarna vrijuit weer een rechts profiel geven’.

Toneelstukje volgens plan

Op de ochtend van 28 oktober, de dag van de radio-uitzending, zegt Yeşilgöz in het AD dat Rutte eerder had moeten stoppen, dat de VVD door de waterige compromissen te veel profiel heeft verloren. Zij zal als premier nooit zo lang blijven zitten.

Fresen vraagt een paar uur later aan Rutte: heeft zij gelijk? ‘Ja, dat vind ik.’ Zo verloopt het toneelstukje volgens plan: de gaande man offert zich op voor de komende vrouw, het partijbelang gaat boven het persoonlijk belang. Rutte trekt het boetekleed aan: ‘Ik ben nog de enige in het kabinet die er sinds 2010 zit. Dat betekent dat er ook grote dingen misgaan. Denk aan Groningen, denk aan de kinderopvangtoeslag waar we pas in 2019 zagen wat er speelde. Het is logisch dat dat ook aan mij kleeft, ik ben eindverantwoordelijk. Maar het wordt natuurlijk veel heftiger als je het al zo lang doet. Daardoor neemt ook je effectiviteit af.’

Het idee van Yeşilgöz om het premierschap aan maximaal twee termijnen te binden, omarmt Rutte ineens ook. ‘Dat had mij gedwongen om in 2021 te zeggen dat het mooi is geweest.’ Het feit dat de tweede termijn van Rutte al in 2017 ten einde kwam, doet evenwel vermoeden dat Rutte diep in zijn hart tot zijn pensioen had willen doorgaan.

Toch is dat niet zo. In 2014, als Rutte door Angela Merkel, François Hollande en David Cameron onder druk gezet wordt om president van de EU te worden, ziet de VVD-top de bui hangen. Minister Edith Schippers wordt aangewezen als zijn opvolgster. Rutte wil uiteindelijk niet en de topfunctie gaat naar de Pool Donald Tusk.

Anders is de situatie in 2017. Toen werd in de VVD-top afgesproken dat de opvolger van Halbe Zijlstra als fractievoorzitter ook de lijsttrekker en partijleider zou worden bij de eerstvolgende verkiezingen. Klaas Dijkhoff, als vader van een jong gezin, ziet dat evenwel niet zitten, vertelt hij aan Fresen en Borgman.

Maar Rutte komt er in 2019 bij zijn fractievoorzitter op terug: Dijkhoff: ‘Hij zei: hoe kun je dat nou niet ambiëren? Je bent een politicus, dit is toch het hoogst haalbare.’

Als ik in de weg zit, moet je het gewoon zeggen, dan moet ik gewoon opzij stappen.' Rutte adviseert Dijkhoff in het Catshuis te gaan wonen. 'Dan zie je je gezin elke dag en daar zijn ook scholen. Dat regel je toch gewoon.'

Gered door corona

Dijkhoff wordt gered door de coronacrisis, die de opvolgingskwestie naar de achtergrond doet verdwijnen. 'Ik vond het ook wel lullig voor hem, want het beeld was dat hij mij in de weg zat en dat ik daarom uit de politiek ben weggegaan, maar het was dus precies andersom.'

Het raadsel Rutte (er is inmiddels een geactualiseerde editie) staat vol van dit soort grotere en kleinere nieuwtjes. Fresen en Borgman maakten gebruik van hun verblijf in de coulissen van de macht, maar voerden ook gesprekken met andere insiders onder wie Diederik Samson en Lodewijk Asscher van de PvdA, Sybrand Buma, Hugo de Jonge en Maxime Verhagen van het CDA, Alexander Pechtold van D66, Gert-Jan Segers en Carola Schouten van de ChristenUnie en Halbe Zijlstra en intimus Koen Petersen van de VVD.

Iedereen geeft hoog op over de inzet, het uithoudingsvermogen en het vakmanschap van Rutte. Afgezien van een periodieke woede-uitbarsting die even snel opkomt als verdwijnt, blijkt Rutte een teamspeler die niet struikelt over zijn eigen ego, maar juist zijn medespelers 'comfort wil bieden'. Zijn ijzeren geheugen, ongeëvenaarde feitenkennis en fenomenaal beheer van relaties in binnen- en buitenland stellen hem in staat moeiteloos overeind te blijven tijdens debatten in de Tweede Kamer, in zijn kabinetten en op het Europese toneel.

We hebben te maken met een full prof die niet voor niets door president Joe Biden een en andermaal wordt benaderd voor de functie van secretaris-generaal van de NAVO. Begin 2023 houdt Rutte die boot naar Brussel niet langer af.

Het debat op 1 april 2021, over 'functie elders' en de leugen van de premier dat hij 'geen actieve herinnering' had aan gesprekken over het onschadelijk maken van CDA-Kamerlid Pieter Omtzigt, wordt ook in dit boek gemarkeerd als het begin van het einde van Mark Rutte in de nationale politiek. Maar, stellen Fresen en Borgman terecht, de afbladdering begon al tijdens de formatie van 2017.

Rutte was dermate 'uit vorm' dat Halbe Zijlstra de beoogde coalitiepartners CDA,

D66 en ChristenUnie binnenboord moest zien te houden. Tot grote ergernis van Rutte werd de aftrek van de hypotheekrente in het regeerakkoord verder beperkt.

Bittere aanvaringen

Daar stond dan wel de afschaffing van de dividendbelasting tegenover. CDA en VVD waren benaderd door ceo's Paul Polman van Unilever en Ben van Beurden van Shell. Zij maakten duidelijk dat die afschaffing nodig was om het hoofdkwartier van hun multinationals in Nederland te houden. Toen Unilever en Shell toch naar Londen vertrokken en uitlekte dat Rutte en Buma waren bezweken onder de druk van de trouweloze topmannen, kwam het tot bittere aanvaringen met de Tweede Kamer over gebrek aan openheid en het achterhouden van informatie. De onvrede over de bestuurscultuur onder Rutte zou niet meer van het Binnenhof verdwijnen.

*Ron Fresen en Wilma Borgman: **Het raadsel Rutte. Een portret van binnenuit**, Balans, 255 pagina's, € 22,99.*

*[**Hans Wansink**](#) is historicus en journalist en publiceert over boeken in Wynia's Week. Hij was redacteur van NRC Handelsblad, Intermediar en de Volkskrant.*

Wynia's Week verschijnt nu drie keer per week! De groei en bloei van Wynia's Week is te danken aan de donateurs. Doet u al mee? **Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [HIER](#). Hartelijk dank!**